

Владимир Поломац
Крагујевац, Србија

О НЕКИМ ОДЛИКАМА СРПСКОГ НАРОДНОГ ЈЕЗИКА У ПОВЕЉИ ГОСПОЋЕ МАРЕ БРАНКОВИЋ И ЊЕНИХ СИНОВА ДУБРОВНИКУ ОД 29. XII 1405. ГОДИНЕ

У раду се са аспекта историјске дијалектологије истражују основне гласовне и морфолошке одлике српског народног језика у повељи госпође Маре Бранковић и њених синова Гргура, Ђурђа и Лазара Дубровнику, издатој 29. XII 1405. године у Вучитрну. Извршена анализа указала је на косовско-ресавску дијалекатску основицу језика анонимног писара повеље, чије су најмаркантније особине екавизам, присуство вокала /a/ на месту некадашњег изговорног полугласника, као и присуство облика инфинитива без финалног вокала /и/.¹

Кључне речи: српске средњовековне повеље, госпођа Мара Бранковић, историјска дијалектологија, косовско-ресавски дијалекат, полугласник, инфинитив.

УВОД

0.1. Предмет овога рада – како је и истакнуто у наслову – представља истраживање одлика српског народног језика у повељи госпође Маре Бранковић и њених синова Дубровнику, писаној 29. децембра 1405. године у Вучитрну од стране анонимног писара². Рукопис повеље представља несумњиви оригинал,

¹ Рад је урађен у оквиру научног пројекта 148024Д који финансира Министарство науке Републике Србије.

² Поред ове повеље, из периода „тетрархије Бранковића“ (Благојевић 1982: 202–206, Спремић 1996: 55, Бубало 2001: 78), краткотрајне заједничке владавине госпође Маре Бранковић и њених синова Гргура, Ђурђа и Лазара (период 1402–1408), познате су нам данас још свега четири млађе исправе: 1) Разрешница рачуна дубровачког властелина Андре Менчетића издата 25. марта 1406. године у Приштини (сачувана само у препису Руска Христифоровића, Хисторијски архив у Дубровнику, књ. *Diversa Cancellariae* 36, fol. 46’); 2) Повеља манастиру Хиландару којом се манастирској болници прилаже 100 унци сребра од хочанског трга, издата 15. октобра 1405. године (оригинал у Архиву манастира Хиландара, бр. 76 (А 9/3), уп. Синдик 1998: 76–77); 3) Повеља манастиру Хиландару којом се прилаже село Ораховац у Метохији (није сачувана у ори-

писан на пергаменту, а и данас се налази у Хисторијском архиву у Дубровнику под бројем 1162 (уп. Документи 1956: 22, Бубало 2001: 78). С обзиром на ограничене оквире симпозијумског реферата овом приликом биће представљене само неке од важнијих гласовних и морфолошких одлика српског народног језика у повељи, и то у првome реду, оне које су релевантне са становишта историјске дијалектологије српског језика³. Истраживање је проведено на фотографском снимку повеље објављеном у Документи 1956 (табла XIX), као и на фотографском снимку повеље који поседује научни пројекат *Историја српској језика* Филозофског факултета у Новом Саду⁴.

0.2. Методолошки приступ истраживању посебно је одређен двома чињеницама. Прво, будући да је повеља издата на основу старијих повеља о истом предмету које су издали цар Стефан Душан, кнез Лазар и господин Вук Бранковић, могуће је претпоставити да су неке језичке одлике старијих повеља могле наћи одраза и у повељи госпође Маре и њених синова. Стога је било неопходно вршити поређења са овим повељама, али и са Повељом деспота Стефана о истом предмету, која је настала само неколико недеља пре Повеље Бранковића (2. децембра 1405. године) у Борчу (Гружа). Друго, с обзиром на добро познате речи академика П. Ивића (2001: 138) о томе како „повеље много више казују о ходу историје језика као целине, или историје великих дијалекатских формација, него о збивањима у микросрединама локалних говора“, одлике српског народног језика из Повеље госпође Маре и њених синова посматране су у ширем контексту других повеља из последње четвртине XIV века и прве половине XV века (повеље кнеза Лазара, Вука Бранковића, деспота Стефана Лазаревића и кнегиње Милице, деспота Ђурђа Бранковића), али и у контексту постојећих дијалекатских описа говора са територије средњовековне области Бранковића, и шире, територије средњовековне Деспотовине. Овакав приступ, у крајњем циљу, требало би да води утврђивању дијалекатске припадности непознатог писара повеље, као и бољем познавању стања наших дијалеката у првој половини XV века.

гиналу, већ само у двама каснијим преписима; први препис је „примерак краће редакције без описа међа и потписа“, представља „скраћени препис без правне снаге начињен у самом манастиру у XV столећу“ (Бубало 2001: 94); други примерак представља „невешт препис оригинала у пуном опсегу, начињен такође у Хиландару негде у раздобљу XV–XVI века“ (Бубало 2001: 94); и 4) Повеља манастиру Светог Павла којом прилажу села Добрашевце, Вранин Дол и Патеи, као и коло (топионицу) у Труповштици (рукопис, који вероватно представља оригинал, чува се у Архиву манастира Светог Павла, бр. 16, уп. Синдик 1978: 191; сачуван је још један примерак ове повеље, који – по Ђ. Бубалу (2001: 79) – највероватније представља нешто млађи препис; опис овога преписа и податке о ранијим издањима уп. у Синдик 1978: 191–192).

³ Графија, правопис и језик ове повеље детаљно ће бити обрађени у оквиру докторске дисертације о језику у повељама и исправама деспота Стефана и деспота Ђурђа, чија је израда у току.

⁴ Снимак је добијен предусретљивошћу руководиоца пројекта проф. др Јасмине Грковић-Мејџор, на чему јој се и овде захваљујем.

1. ГЛАСОВНЕ ОДЛИКЕ

1.1. Најзначајнију одлику српског народног језика у вокалском систему Повеље представља присуство вокала /a/ пореклом од стсрп. изговорног полугласника. О овој промени сведоче лексеме *вољан* и *длжан* у којима је на етимолошком месту изговорног полугласника написана графема **а**, односно лигатура **ѡ**: **вољань** 16, 31, 32, 38, **длжань** 37, 38⁵. Обрнут случај – писање полугласничког знака на етимолошком месту вокала /a/ – није забележен у повељи. На основу примера *вољан* и *длжан* може се претпоставити да се изговорна вредност вокала /a/ „скрива“ иза полугласничког знака написаног на месту некадашњег изговорног полугласника, и то: а) у примерима који одликују српски народни језик (нпр. **дѢвровьчѣи** 3, **доуѢровьчѣхъ** 8, **доуѢровьчко** 24, итд.), б) у примерима који су обележеје српскословенског језика (нпр. **въ** 3, 7, 42, **пѣвъзлюбленимъ** 2, **съмрътѣ**(ъ) 33, **съмръти** 35, **вѣако** 7, **вѣакъ** 26, **вѣоудѣ** 36, **тъкмо** 12, 35, 36, 38), као и в) у примерима који могу представљати одлику оба ова језика (нпр. **съ** 1, 2, 11, 39, 40, **къ** 4, **вољнь** 10, 15, **ниедѣнѣ**(ъ) 10, итд.).

Поменути примери промене стсрп. /ə/ > /a/ у повељи још више добијају на значају уколико се сагледају у контексту других повеља последње четвртине XIV века и прве половине XV века. Системска испитивања у погледу ове језичке црте у повељама и писмима кнеза Лазара и деспота Стефана спроведена су у новије време у радовима академика А. Младеновића (уп. Младеновић 2003, 2007, 2007/2008). Резултати истраживања указују на одсуство промене /ə/ > /a/ у поменутим повељама, односно указују на чување изговорног полугласника, подједнако у оним деловима повеља писаним српским народним и српскословенским језиком. Одсуство промене /ə/ > /a/ одликује и остале повеље које су заједнички издали госпођа Мара и њени синови, као и навећи број повеља које је самостално или као први издавалац издао деспот Ђурађ Бранковић. Једини изузетак представља повеља деспота Ђурђа и његовог сина Лазара којом градачком митрополиту Венедикту поклањају манастир Св. Ђорђа у селу Врашевштици (издата 6. септембра 1456. године у Смедереву, писар велики логотет Степан Рагковић), у којој је у једном примеру забележена графема **а** на месту изговорног полугласника: у питању је пример **воѡачкои** 6 (уп. топоним **Борѡчъ** и присвојни придев **воѡчѡкѡи** у РКС I: 67–68, РЈА I: 549, Младеновић 2007: 48–49).

Примери *вољан* и *длжан* из наше повеље указују, дакле, на то да је вокал /a/ (< /ə/) био познат почетком XV века у Вучитрну, у непосредној околини госпође Маре и њених синова. Наравно, тешко је само на основу овога говорити о томе да је вокал /a/ овога порекла био одлика локалног вучитрнског говора⁶,

⁵ Број уз пример у оригиналној графичкој ознаци према фотографском снимку оригинала повеље.

⁶ На основу материјала изнетог у Елезовић 1932, 1935, П. Ивић (1991а: 61) наводи како савремени вучитрнски говор познаје фонему /ə/ под утицајем турског и албанског језика.

посебно с обзиром на то да писару повеље не знамо ни име, а камоли порекло, као и с обзиром на добро познату чињеницу да је двор госпође Маре и њених синова у поменутом периоду „тетрархије“ био веома покретан.

Оно што је несумњиво, и најважније, може се свести на следеће: (1) примери *вољан* и *длжан* из наше Повеље, колико нам је познато, представљају (а) најстарије и (б) једине познате примере промене /ə/ > /a/ у српским средњовековним повељама из источних и јужних штокавских области из периода последње четвртине XIV века и прве половине XV века; (2) ови примери, даље, потврђују у науци већ изнето мишљење (уп. Ивић / Грковић 1971: 53–59, Ивић 1991: 206) да се процес замене /ə/ > /a/ у средњовековним споменицима из источних и јужних штокавских крајева може пратити од почетка XV века, касније у односу на споменике из чакавских и западних штокавских предела; и коначно, (3) ови примери сведоче о процесу формирања данашњих говора косовско-ресавског дијалекта, односно о њиховом раздвајању од говора данашње призренско-јужноморавске области.

1.2. Друга важна одлика српског народног језика у вокалском систему Повеље јесте екавска замена стсрп. вокала /ѣ/, о чему сведоче облици лок. мн. именица *тѣгове|ѣ|*(ѣ) 22 и *гѣдове|ѣ|*(ѣ) 23, у којима се на етимолошком месту /ѣ/ налази графема *ѣ*. На основу ових примера екавизам је претпостављен и у оним примерима у којима је графема *ѣ* написана на етимолошком месту. Међу овим примерима посебно треба издвојити одричне облике презента глагола *јесам*: *неси* (2. л. јд. през.), *нѣ* (< нѣје) (3. л. јд. през.) и *несу* (3. л. мн. през.): *нѣси ми даљ* 19, *да нѣ вољнь* 10, 15, *да нѣ вољань* 16, 32, *да {...} нѣ вољань* 37/38, *како нѣ свѣт'ца* 14, *да нѣ намета* 22, *да нѣ доубров'чаномь* 35, *да нѣ оубоузма* 39; *нѣсоу се забацинили* 23. Поменути облици – забележени у повељама кнеза Лазара и деспота Стефана (уп. Младеновић 1980: 58–60, Стијовић 2008: 460), као и у повељама Вука Бранковића и деспота Ђурђа о истом предмету⁷ – присутни су данас „у свим деловима косовског дијалекатског типа“ (Барјактаревић 1977: 53–54). Осим тога, облик *неје* присутан је и у јужноморавским говорима, а облици *не* и *нѣ* у говору Књажевца (Белић 1905: 540; уп. и Стијовић 2008: 460).

1.3. У тексту повеље нема примера замене слоготворног сонанта /л/ неким од очекиваних рефлекса. Примери чувања овога гласа потврђени су у трима

⁷ У повељи Вука Бранковића Дубровчанима, издатој 20. јануара 1387 (према Новаковић 1912): *да не вољнь ниеднь повеки* 203, *како не свеца ономоузи коню* 204, *да не вољнь оудржати* 204, *да не вољнь срѣбин стати* 204, итд. У повељи деспота Ђурђа Дубровнику, издатој 28. децембра 1428. године (према фотографском снимку у Спремић 1996): *да нѣ вол(ь)нѣ повеки ниеднь* 12/13, *како нѣ свѣд'ца шномси коню* 16, *да нѣ вол(ь)нѣ одржати* 18, *да нѣ вољн(ь) срѣбин(ь) шнде стати* 18/19, *неси ми даљ* 22, *И да нѣ намета дубровчаном(ь)* 24/25, *несѣ се забацинили* 26, *нѣ вољн(ь) потводити* 37, итд. У повељи деспота Ђурђа Дубровнику, издатој 17. септембра 1445. године (према фотографском снимку у Документи 1956, табла XXIV): *да нѣ вољнь повѣки ниеднь* 11/12, *како нѣ свѣд'ца шномси коню* 15, *да нѣ вољнь оудржати* 16, *да нѣ вољнь срѣбинь шнде стати* 17, *нѣси ми даљ* 20, *И да нѣ намета дубровчаномь* 22, *нѣсѣ се забацинили* да 23, *нѣ вољнь потводити* 31, *И да дубровчанинѣ нѣ посилнога даја* 32, итд.

коренима: у корену *влк(-)* (у антропониму *Влк*: **ВЛКА** 3, 5, 18, 25, **ВЛКЪ** 6; у топониму *Влчи Трн*: **ВЛЧЕМЪ ТРЪНОУ** 41), у корену *клн-* (у примеру **СЕ ѠКЛАНЕ** 14) и у корену *длн-* (већ помињани пример **ДЛЪЖАНЪ** 37, 38). Само на основу ових примера тешко је извести закључак о стању слоготворнога /л/ у српском народном језику писара повеље. Одсуство промене слоготворног /л/ > /у/ или [лу] не мора нужно упућивати на чување овога гласа у српском народном језику писара повеље. Писање слоготворног /л/ у поменутиим примерима може бити резултат самосталног или заједничког утицаја и следећих чинилаца: (1) утицаја ортографског конзервативизма (ово посебно може бити случај код писања имена *Влк* и *Влчи Трн*); (2) утицаја писања у старијим повељама о истом предмету; и (3) утицаја гласовне норме српскословенског језика, коју је писар Повеље несумњиво морао познавати. 1.4. Сонант /л/ на крају речи или слога чува се непромењен у Повељи, о чему сведоче примери: **Ї КОУПИЛЪ** 14, **БОУДЕ ДАЛЪ** 15, **БОУДЕ СТАЛЪ** 16, **Ї БЫЛЪ** 17, 24, 27, **НЪСИ МИ ДАЛЪ** 19, **Ї ДАЛЪ** 20, **АКО ЛИ БЫ НЕ ХЪТЪЛЪ СТОПАТИ** 31. Овакво стање одликује и повеље кнеза Лазара (Поломац 2006: 123–124, Стијовић 2008: 460), деспота Стефана (уп. Стијовић 2008: 460), затим остале повеље госпође Маре и њених синова, као и повеље које је самостално издао деспот Ђурађ⁸. Једини изузетак у погледу овога може представљати Повеља деспота Ђурђа великом челнику Радичу (између 1. септембра 1428. и 31. августа 1429. године), у којој се помиње топоним *Раоница* (вероватно од *Ралница*): **СЕЛО РАУНИЦА** 26⁹.

2. МОРФОЛОШКЕ ОДЛИКЕ

2.1. Очекивани наставак *-e* (< -ѣ) у лок. јд. именица ж. р. – данас широко заступљен на простору косовско-ресавског дијалекта (уп. само Ивић 1994: 222, Ивић 1999: 313), а потврђен и у повељама кнеза Лазара и деспота Стефана (уп. Стијовић 2008: 462–463), као и у другим повељама деспота Ђурђа¹⁰ – није забележен у овој повељи. Доследно се јавља наставак *-и*: **ПО ЗЕМЛИ** 17, 20, **ОУ НАШОИ ЗЕМЛИ** 22, **НА ВОЛИ** 23, **Ѕ ЗЕМЛІ** 33. Овога наставка нема ни у облицима лок. јд. именица м. и с. р. некадашњих *-o-* основа. У повељи нису забележени примери

⁸ Према моме материјалу ексцерпираним за потребе дисертације о језику повеља и исправа деспота Стефана и деспота Ђурђа.

⁹ Овај топоним не постоји данас као насеље, међуим назив му је највероватније сачуван у називу брда Рамница, између села Баре и села Тополовника, југозападно од Великог Градишта (Шкриванић 1973: 127).

¹⁰ За нашу анализу од највећег значаја је пример **НА ВОЛЕ** 26 из текстуално сличне повеље деспота Ђурђа Дубровнику (издата 28. децембра 1428). Уп. и примере из осталих повеља: **НА ДРЕН(И)ЦЕ** 13/14 и **Ѕ ТРОУПОВНИЦЕ** 15 у повељи св. Павлу (1403–1408), **НА СИТНИЦЕ** 2 у повељи св. Павлу (15. новембар 1410), **ОУ ДРЪЖАВЪ** 18 у повељи св. Пантелејмону (између 1427–1429), **ОУ ДОУЦЪ** 15, **Ѕ ГОДНОИ МОДАВЪ** 29, **Ѕ МАЧВЕ** 32 у повељи Кастамониту (1428–1429), **НА ФЪЦЪ** 15, **НА ЗАСИНЪ** 16 у повељи Кастамониту (1429–1430), **НА МОДАВЪ** 23 у повељи Ватопеду (1432), **ОУ ВРАКНЕВНИЦЪ** 3 у повељи градачком митрополиту Венедикту (6. септембар 1456). Уп. и пример **ОУ КАМЕНИЦЕ** 23 у повељи великог челника Радича манастиру Кастамониту из 1430/1431. године (Поломац 2009).

дат. јд. именица ж. р. некадашње *-a-/ja-* основа, тако да се о употреби наставака *-e* или *-и* у овом облику не може ништа рећи.

2.2. У нашој повељи – као ни у повељама кнеза Лазара и деспота Стефана (уп. Стијовић 2008: 463) – није забележен наставак *-em* у инстр. јд. именица м. и с. р., настао као последица уопштавања наставака некадашњих меких основа, иначе познат савременим косовско-ресавским говорима (уп. само Ивић 1994: 222–223, Ивић 1999: 213). Примери са наставком *-ом*: **трьгѡм(ь)** 17, **трьгомь** 20, 36, **коуи'соуломь** 30, **доубров'никомь** 39; чак и код именица некадашњих меких основа: **лазаромь** 2.

2.3. Облици заменичко-придевске деклинације м. и с. рода са наставцима некадашње меке заменичке промене – данас присутни на широком простору косовско-ресавског дијалекта (уп. Ивић 1994: 223, Ивић 1999: 313), а забележени и у повељама кнеза Лазара и деспота Стефана (уп. Стијовић 2008: 464) – потврђени су само у једном примеру у нашој повељи: у облику ген. мн. **доубровъчѣхъ** 8 (уп. у повељама кнеза Вука Бранковића, кнеза Лазара, деспота Стефана и деспота Ђурђа о истом предмету облик *дубровъчких*). Као модел за овакво аналошко уопштавање могао је послужити очекивани облик ген. мн. показне **ѡнѣхъзи** 10 са вокалом /e/ у наставку који се традиционално обележава графемом **ѣ** (уп. и облик инстр. мн. **ѡнѣмъзи** 12). Насупрот облику инстр. јд. **с тѣгъмь** 19 у Повељи деспота Стефана о истом предмету (уп. Младеновић 2003) – што одговара стању данашњег косовско-ресавског дијалекта – у повељи госпође Маре и синова налази се у истом контексту **с тоугимь** 17.

2.4. Најизразитија одлика српског народног језика у морфолошком систему повеље јесте присуство облика инфинитива глагола *удржаи* без финалног *-и* у примеру **да нѣ волянъ оудъжати** ... 15, поред других, бројнијих примера са пуним обликом инфинитива у овој конструкцији: **да нѣ волянъ ниѣдън(ь) повѣкы** 10/11, **да нѣ волянъ сръбинъ стојати** ... 16, **да нѣ волянъ потворити** ... 32, **да на иномъ доубров'чаниноу нѣ волянъ питати** ... 37, итд. Један пример употребе инфинитива без финалног *-и* забележен је и у повељи кнеза Лазара властелину Обраду Драгосаљићу из 1388. године (**да си ѣст волянъ ѡдати комѡ мѡ хотѣн'но** 25), док се у повељама деспота Стефана, као и у другим повељама деспота Ђурђа, овакви облици инфинитива не налазе. Инфинитив без финалног *-и* представља особеност – познато је – највећег дела косовско-ресавског дијалекта (уп. Ивић 1994: 224; за вучитрнски говор уп. материјал из Елезовић 1932, 1935).

3. ЗАКЉУЧАК

У повељи госпође Маре и њених синова Дубровнику, издатој у Вучитрну 29. децембра 1405. године, српски народни језик значајно преовлађује над српскословенским језиком, замењујући га чак и у оним деловима повеље (протокол и есхатокол) у којима је његова употреба очекивана у складу са принци-

пом хомогене диглосије која је обележје целокупне српске средњовековне писмености (уп. Грковић-Мејдор 2007: 446–451). Српски народни језик писара повеље представља изузетан репрезент стања косовско-ресавског дијалекта почетком XV века, из периода када се све интензивније одиграва процес његовога диференцирања према говорима призренско-јужноморавског поддијалекта. О овоме процесу посебно добро сведоче у раду анализирани примери (1) замене некадашњег изговорног полугласника вокалом /а/, (2) екавске замене стсрп. вокала /ѣ/, као и (3) употребе инфинитива без финалног вокала -и.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1905: Александар Белић, „Дијалекти источне и јужне Србије“, у: *Српски дијалектолошки зборник*, књ. I, Српска краљевска академија, Београд.
- Барјактаревевић 1977: Данило Барјактаревевић, *Дијалектолошка истраживања*, Јединство, Приштина.
- Благојевић 1982: Милош Благојевић, „Савладарство у српским земљама после смрти цара Уроша“, у: *Зборник радова Византолошкој инститиуи*, књ. 21, 183–212.
- Бубало 2001: Ђорђе Бубало, „Повеље Маре Бранковић и синова јој Гргура, Ђурђа и Лазара манастиру Хиландару“, у: *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, књ. LXVI/LXVII, св. 1–4, 77–107.
- Грковић-Мејдор 2007: Јасмина Грковић-Мејдор, „Диглосија у старосрпској писмености“, у: *Сјиси из историјске лингвистике*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Нови Сад / Сремски Карловци, 443–460.
- Документи 1956: *Појед у нашу прошлост: документи и приморских архива од X–XIX века*, приредили Радован Самарџић, Милован Целебџић и Јозо Луетић, Историјски архив Београд.
- Ивић/Грковић 1971: Павле Ивић и Милица Грковић, „О почецима замене полугласа са а у ћирилским споменицима“, у: *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику*, XIV/1, 53–59.
- Ивић 1991: Павле Ивић, „Судбина полугласа у српскохрватском језику“, у: Павле Ивић, *Изабрани оједи II: Из историје српскохрватској језика*, Просвета, Ниш, 197–206.
- Ивић 1991а: Павле Ивић, „Путеви развоја српскохрватског вокализма“, у: Павле Ивић, *Изабрани оједи II: Из историје српскохрватској језика*, Просвета, Ниш, 5–74.
- Ивић 1994: Павле Ивић, *Српскохрватски дијалекти: Њихова структура и развој*, у: Целокупна дела, књ. III, Нови Сад/Сремски Карловци.
- Ивић 1999: Павле Ивић, „Српски дијалекти и њихова класификација (II)“, у: *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику*, књ. XLII, Нови Сад, 303–354.

Ивић 2001: Павле Ивић, *Српски народ и његов језик*, у: Павле Ивић, Целокупна дела, књ. V, приредио Милорад Радовановић, Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Нови Сад/Сремски Карловци.

Елезовић 1932: Глиша Елезовић, „Речник косовско-метохиског дијалекта“, свеска прва, у: *Српски дијалектолошки зборник*, књига IV, Српска краљевска академија, Београд.

Елезовић 1935: Глиша Елезовић, „Речник косовско-метохиског дијалекта“, свеска друга, у: *Српски дијалектолошки зборник*, књига VI, Српска краљевска академија, Београд.

Младеновић 1980: Александар Младеновић, „Језик у повељама кнеза Лазара упућеним Дубровнику“, у: *Зборник за филологију и лингвистику*, XXIII/2, Нови Сад, 47–82.

Младеновић 2003: Александар Младеновић, *Повеље кнеза Лазара*, Чигоја штампа, Београд.

Младеновић 2007: Александар Младеновић, *Повеље и ѿсма десјоѿа Сѿефана*, Чигоја штампа, Београд.

Младеновић 2007/2008: Александар Младеновић, „О једној правописној особини у повељама кнеза Лазара и деспота Стефана“, у: *Археографски ѿрилози*, XXIX/XXX, 71–87.

Новаковић 1912: Стојан Новаковић, *Законски сѿоменици српских држава средњега века*, Српска краљевска академија, Београд (фототипско издање, Лирика, Београд, 2005. год.).

Поломац 2006: Владимир Поломац, *Језик у ѿовељама кнеза Лазара*, Магистарски рад у рукопису, Филолошки факултет у Београду.

Поломац 2009: Владимир Поломац, „Повеља великог челника Радича манастиру Кастамониту из 1430/1431. године“, у: *Савремена ѿроучавања језика и књижевности (Зборник радова са I научној скупи младић филолога Србије одржаној 14. фебруара 2008. године)*, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 305–325.

РЈА I–XXIII: *Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1886–1976.

РКС I–III: Ђуро Даничић, *Рјечник из књижевних сѿарина српских*, Биоград, 1863–1864 (фототипско издање, Вук Караѿић, 1973)

Синдик 1978: Душан Синдик, „Српске повеље у светогорском манастиру Светог Павла“, у: *Мешовића ѿраћа*, књ. VI, Историјски институт, Београд, 183–205.

Синдик 1998: Душан И. Синдик, „Српска средњовековна акта у Хиландару“, у: *Хиландарски зборник*, књ. 10, САНУ, Београд, 9–134.

Спремић 1996: Момчило Спремић, *Десјоѿ Ђурађ Бранковић и његова доба*, Српска књижевна задруга, Београд.

Стијовић 2008: Рада Стијовић, „Неке особине народног језика у повељама кнеза Лазара и деспота Стефана (Прилог српској историјској дијалектологији)“, у: *Јужнословенски филолоџ*, књ. LXIV, 457–472.

Шкриванић 1973: Гавро Шкриванић, „Властелинство великог челника Радича Поступовића“, у: *Историјски часопис*, књ. XX, 125–136.

Vladimir Polomac

WITH REGARDS TO SOME TRAITS OF THE SERBIAN VERNACULAR
IN THE CHARTER OF MARA BRANKOVIC AND HER SONS TO
DUBROVNIKON DECEMBER 29th, 1405.

Summary

From the aspect of historical dialectology of the Serbian language, the study addresses the primary phonological and morphological traits of the Serbian vernacular in the charter of Mara Brankovic (the wife of Vuk Brankovic) and her sons Grgur, Djurdj and Lazar to the city of Dubrovnik, published on December the 29th, 1405. in Vucitrn (the territory of Kosovo and Metohija). The analysis disclosed the Kosovo-Resavia dialect basis, the language of the anonymous scribe of the charter, whose most noticeable characteristics revealed the ekavian dialect shift of the Old Serbian vowel /ě/, the presence of the vowel /a/ in the place of the Old Serbian vowel /ǎ/, as well as the presence of the infinitive form without the final vowel /i/.

